

Ska man tävla i läsning?

Tips - Undervisning, Årskurs 4-6

Hur i så fall? Många skolor har en tradition med temaveckor då man lyfter fram böcker och läsning (för det mesta gäller det skönlitteratur) på olika sätt. Ganska vanligt är att klasser får tävla med varandra om vem som läser mest.

Resultatet mäts på olika sätt, till exempel i antal eller kilogram lästa böcker, och synliggörs på kreativa sätt i klassrum och korridorer. De som vinner får kanske böcker eller glass som pris. Under mina många besök i finlandssvenska skolor genom åren har jag sett hur mycket tid och kraft lärare och bibliotekarier lägger ner på att förse eleverna med böcker och inspirera dem i samband med olika lästävlingar.

Syftet med lästävlingarna är oftast att sporra eleverna att läsa mer än de annars gör, vilket är bra. Vi vet att barn läser allt mindre på sin fritid, samtidigt som forskningen visar att man måste läsa mycket för att bli en god läsare. I skolvardagen är det inte alltid så enkelt att vika tillräckligt med tid för läsandet då man har så mycket annat på agendan. Och många elever vittnar om att det känns bra att ibland få rikligt med lektionstid för läsandet. Det är ändå mycket viktigt att man inte bara ser på läsandet ur ett kvantitativt perspektiv om man vill eleverna ska utveckla sin läsförståelse. Då behövs också metodisk undervisning kring gemensamma texter i klassrummet.

Vad säger forskare om tävlingar?

I sin bok "Att undervisa i läsförståelse" (Natur och kultur, 2009) menar läsforskaren Barbro Westlund att de flesta bedömningsforskare och läsforskare är kritiska till tävlingsmoment i läsundervisningen: "Det är kortsiktiga lösningar, som får barnen att känna sig förvirrade över varför de egentligen läser. Är det för att läraren ska bli glad? Är det för att få en belöning? Läraren ska istället utgå från att alla elever kan känna en inre motivation att vilja läsa utifrån lika syften" (s. 29). Hon hänvisar i detta sammanhang till forskning som visar att svaga läsare kan ge upp i en tävlingssituation och att starka läsare också riskerar att tappa motivationen då det är så enkelt för dem att vinna. Det framgår dock inte om detta handlar om att tävla individuellt eller i grupp, något som kan ha stor betydelse för hur eleverna upplever tävlingen. Jag tror ändå starkt på det som Westlund poängterar här, nämligen att det är viktigt att eleverna uppmuntras till att jämföra sig med sig själva när det handlar om prestation och ansträngning vid olika tidpunkter (s. 30).

Vad säger lärare?

De flesta lärare jag har pratat med har gett uttryck för positiva erfarenheter av lästävlingarna. Många elever har läst mycket, hittat en ny växel i sin läsning eller kanske ett nytt författarskap att fördjupa sig i. Och det är förstås utmärkt. Men jag tror ändå att det finns utrymme för lite nytänkande när det gäller lästävlingarna. En högstadieläro jag pratade med i våras mindes de tidigare skolårens lästävlingar ungefär med orden "Man var ju så ivrig att vinna tävlingen att man fuskade ganska mycket." Den kommentaren har jag funderat mycket på – och nu har jag faktiskt fått ett konkret exempel på hur man kan tävla i läsning på ett annorlunda sätt!

Min vän och modersmåslärarkollega **Pamela Lindebäck** som arbetar i åk 7-9 i Grundskolan Norsen i Helsingfors berättar att man där ordnat läsveckor som engagerat hela skolan i flera år.

"De första åren tävlade vi i lästa sidor", skriver hon i ett meddelande till mig. "Många elever är som bekant väldigt tävlingsinriktade och visst tror jag att många läste mer än de annars hade gjort tack vare tävlingsmomentet. Å andra sidan fuskades det enormt mycket och hur man än gör blir resultatet inte helt rättvist. Dessutom tror jag att många svaga läsare kände sig ännu svagare då de jämförde sig med storläsarna." På grund av detta testade man ett år på att ha läsveckor utan tävling, men trots att det var trevligt upplevde lärarna att eleverna inte tog läsandet på lika stort allvar då tävlingsmomentet saknades.

Tävla i läsro

I fjol kom man därför på idén att låta eleverna tävla i **läsro** och på så sätt belöna positivt beteende. Lästiden var tjugo minuter varje dag och läraren antecknade hur stor del av tiden som var tyst och lugn. Dessutom antecknade läraren hur många av eleverna som hade en bok med sig till lektionen. Matematikläraren som var med i gruppen som ordnade läsveckorna räknade ut klassernas poäng (antalet lugna minuter plus antalet medhavda böcker dividerat med antalet elever i klassen) och vinnarklasserna (en per årskurs) belönades med biobiljetter på svenska dagen-samlingen som avslutade läsveckorna. "På det här sättet slapp vi stressläsningen, då vissa elever läste böcker i rasande takt bara för att kunna anteckna så många sidor som möjligt", skriver Pamela Lindebäck. "De svaga läsarna fick i lugn och ro läsa i egen takt och på det viset vara lika duktiga som sina storläsande klasskompisar."

Om man som pedagog alltså bedömer att ens elever behöver läsa mera kunde detta med att tävla i läsro vara ett sätt att undvika både fuskandet och de motivationsproblem som Barbro Westlund lyfter fram. Men det är ändå skäl att betona att den här typen av aktiviteter till exempel inte berättar så mycket för läraren om vad eleverna har förstått av det de läst och att det är mycket viktigt att också skapa läsgemenskaper där man samtalar om och tillsammans fördjupar sig i en text som alla läst. Varierade arbetssätt kring läsandet i klassrummet är alltså A och O för att eleverna ska utvecklas till goda läsare.